

Garbî (Batı) Trakya Türk Cumhuriyeti

Balkan Savaşları sonrası Batı Trakya topraklarında kurulan bağımsız Türk Cumhuriyeti.

Gümülcine’de Garbi (Batı) Trakya Türk Cumhuriyeti’nin Son Bayrak Töreni Hatırası

Balkan Savaşları, Batı Trakya coğrafyası üzerindeki hâkimiyet durumunu değiştiren savaşlar olmuştur. Birinci Balkan Savaşı sonunda Osmanlı Devleti Balkanları tamamen terk ederken, ondan kalan toprakların paylaşılması bölgede ikinci savaşı başlatmıştır. 10 Ağustos 1913’te imzalanan Bükreş Anlaşması ile Batı Trakya bölgesi Bulgaristan’a bırakılmıştır. Buradaki işgalle birlikte bölgede Bulgar zulmü iyice artmaya başlamış, Batı Trakya’dan gelen kötü haberler, Doğu Trakya ve Edirne’nin Bulgarlardan geri alınmasıyla morali yükselen Türk asker ve gönüllüleri üzerinde büyük tesir yaratmıştır. Bölgede yaşayan Türkler üzerinde uygulanan tedhişin duyulmasıyla Osmanlı subayları buradaki zulme son vermenin yollarını aramaya başlamıştır. Bunun üzerine Edirne’ye çekilmiş olan Türk akıncı müfrezelerinden umum çeteler kumandanı Eşref Kuşçubaşı liderliğindeki 16 subay ve 100 erden oluşan 116 kişilik bir gönüllü grubu, buradaki mezalimi önlemek amacıyla 15 Ağustos 1913’te Batı Trakya’ya girmiştir.

Garbi (Batı) Trakya Türk Cumhuriyeti Bayrağı

Bu gönüllü müfreze ilk olarak Koşukavak’ı kurtararak bölgedeki varlığını duyurmuştur. Daha sonraki aşamada ilerlediği yerlerde yaşayan Türk nüfusu Bulgarlara karşı organize etmiş ve kuvvet toplamaya başlamıştır. Gönüllülerden oluşturulan bu milis kuvvetler 31 Ağustos 1913’te Gümülcine, 1 Eylül 1913’te İskeçe’yi kurtarıp, 2 Ekim 1913’te Yunanlıların elinde tuttuğu Dedeoğaç’ı çatışmasız teslim almışlardır.

Gönüllü kuvvetler zaten kurtardıkları bölgelerde geçici yönetimler kuruyordu. Batı Trakya'nın düşman kuvvetleri ve çetelerden kurtarılmasından sonra bu geçici yönetimlerin bir merkezde toplanmasına karar verildi. Böylece Gümülcine'nin ele geçirildiği 31 Ağustos 1913'te merkezi bir geçici hükümet oluşturuldu. Müderris Salih Hoca başkanlığında kurulan Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi, Batı Trakya'da bağımsız bir yönetim olarak ortaya çıkmıştır. Bu hükümetin üstünde ise Garbi Trakya Hükümet-i İcraiyesi bulunmaktadır. Bu bağımsız hükümetin tüm kuvveti, icra komitesinin başında bulunan Süleyman Askeri Bey'de toplanmıştır. Garbi (Batı) Trakya Cumhuriyeti'nin çekirdeği bu şekilde oluşmuş, bağımsız yönetim faal olarak çalışmaya başlamıştır.

Bölgede bu gelişmeler yaşanırken diğer taraftan da vuku bulan olayların ilerleyen zamanlarda Osmanlı Devleti'nin dış politikasına zarar verebileceği düşünüldüğünden, Osmanlı hükümeti tarafından daha önce Batı Trakya'ya gönderilen kişilere geri dönüş emri verilmiştir. Fakat bölgedeki yöneticilere iletilen çekilme emri ters tepmiş ve bu emre karşılık 25 Eylül 1913'te Süleyman Askeri Bey devlet başkanı olacak şekilde ve Cumhuriyet idaresi benimsenerek tam bağımsızlık ilan edilmiştir. Bu devletin sınırları doğuda Meriç, batıda Struma/Karasu, kuzeyde Kırcaali-Ortaköy hattı ve güneyde Adalar Denizi'ne ulaşmaktaydı.

Garbi (Batı) Trakya Cumhuriyeti'nin Süleyman Askeri Bey tarafından yazılmış bir millî marşı; Dr. Tevfik Rüştü (Aras), Şeref (Aykut), Osman Nuri Hoca (Peremeci), Esat (İleri) Bey, Refet (Bele) ve Faik (Kaltakkıran) beylerden oluşan komisyon tarafından belirlenen bir bayrağı vardı. Devlet yapısı gereği 29 bin kişilik ordu kurulmuş, bütçe oluşturulmuş, pul bastırılmış ve pasaport uygulamasına geçilmiştir. Adlî vakalar da Osmanlı Devleti'nin yasa ve tüzükleri aynen kabul edilerek Garbi (Batı) Trakya Adliyesi tarafından görülmeye başlanmıştır. Bunun dışında seslerini dış dünyaya duyurabilmeye ve kendilerini tanıtmaya da önem veren Garbi (Batı) Trakya Cumhuriyeti'nin sesi olarak Batı Trakya Ajansı kurulmuştur. Bu yönetimi aralarında bir tampon bölge olarak gören Yunan ve Bulgar hükümetleri de Garbi (Batı) Trakya Cumhuriyeti'ni resmen tanımışlardı.

Yaşanan gelişmeler üzerine büyük devletlerin müdahale edeceğinden çekinen Osmanlı Devleti, Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'ni kendi barış anlaşmasının önündeki engellerden biri olarak görmeye başlamıştır. Gelişen siyasi durum karşısında 29 Eylül 1913'de Bulgaristan ile imzalanan İstanbul Antlaşması ile bölge Bulgarlara bırakılmıştır. Anlaşma ile Bulgarlar, Batı Trakya Türklerine ayrıcalık mahiyetinde geniş haklar tanıyacaklarını taahhüt etmişlerdi. Batı Trakya'da bulunan Türk idarecilerini ikna etmek amacıyla görevlendirilen Cemal Paşa, 1913 yılının Ekim ayı başlarında bölgeye gitti ve burada çeşitli görüşmeler yaptı. Osmanlı hükümetinin bu tavrı bölgede büyük hayal kırıklığı yaratsa da sonuç olarak Cemal Paşa, Garbi (Batı) Trakya Cumhuriyeti idarecilerini ikna etmeyi başarmıştır. Böylece 31 Ağustos 1913'te Gümülcine merkezli olarak kurulan devlet, yaklaşık iki ay yaşamış ve 25 Ekim 1913'te Bulgarların bölgeye girmeye başlamasıyla son bulmuştur.

Melih AKDENİZ

KAYNAKÇA

AYDINLI, Ahmet, **Batı Trakya Faciasının İçyüzü**, Akın Yay., İstanbul 1971.

BIYIKLIOĞLU, Tevfik, **Trakya'da Millî Mücadele**, Cilt I, TTK Yay., Ankara 1992.

CİHAN, Süleyman Sefer, **1913 Batı Trakya Türk Cumhuriyeti**, Yeni Batı Trakya Dergisi Yayınları, İstanbul b.t.y.

GÖRGÜLÜ, İsmet, **On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922**, TTK Yay., Ankara 1993.

HALAÇOĞLU, Yusuf, EREN, Halit, "Batı Trakya", **TDVİA**, 5. Cilt, İstanbul 1992.

MÜMTAZ, Hüseyin, "Yüzyıllık Efsane-Batı Trakya (1878-1979)", **Türk Kültürü**, Yıl 17, S 196, Şubat 1979.

TUNCER, Umur, **Balkan Savaşları Sonunda Kurulan Batı Trakya Türk Cumhuriyeti**, İÜ SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1985.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/garbi-bati-trakya-cumhuriyeti/?pdf=3653> adresinden erişilmiştir